

Utbildningssystemets stora *misslyckande*

Hela västerländska utbildningssystemet har **misslyckats katastrofalt**. Hurdå? För att svara på detta måste vi först fråga oss **varför** ska vi utbilda oss?

Det självklara svaret är att skapa individer som klarar sig i samhället, som förstår och ställer upp på samhällets regler och normer, och som och kan få jobb och bygga ett "tryggt liv". Detta är en konservativ syn på utbildning, att överföra till kommande generationer samhällets normer, traditioner och synsätt så att man kan överleva i systemet genom att anpassa sig till det. Hela skolans framväxt har varit i syfte att skapa "välanpassade samhällsmedborgare" som formas så att de kan sättas in i samhällets tjänst, att tillgodose systemet (må vara kapitalistiskt, kommunistiskt eller nazistiskt). Ett konserverande utbildningssystem bygger på stasis och toppstyrning. Samhället (departement, politiker, experter) bestämmer vad som ska läras och hur medborgarna skall fostras. I portalen till Uppsala Universitets aula står det "Att tänka fritt är stort, att tänka rätt är större".

En radikalare syn på utbildningen är att skapa självständigt analyserande, reflekterande och tänkande individer som efter egna överväganden bidrar till samhällsutformningen. Detta bottom-up synsätt, själva grundvalen för en fungerande demokrati, är motsatsen till det top-down konservativa synsättet. Ett demokratiskt systems huvudsyfte är inte ett normativt bevarande av systemets värdegrund, utan en process där individernas jämlika delaktighet utifrån självständiga (icke-auktoritära) ställningstaganden driver den demokratiska processen, dvs ett samhälle i förändring. Utbildningssystemet i dag har den radikalare synen som mål men fungerar oftast som den konserverande. Systemet är i stort det samma som för 100 år sedan (tyranniskt, förmedlande, auktoritärt), även om det finns många krafter på gång som vill förändra det.

Om utbildningssystemet mål är ett samhälle som utvecklas i en demokratisk

anda, så måste vi fråga oss - utvecklas till vad? Vad vill vi med den ekonomiska och teknologiska tillväxt? Ett bekvämare liv? Ja i så fall kan vi lägga oss ner och dö, för höjden av bekvämlighet är ju döden. Eller att frigöra oss från vår biologiska arv - att bli "gudalika" utan biologiska begränsningar såsom sjukdomar, åldrande och döden? Strävar vi efter den optimala tillvaron (paradiset) där tekniken har ersatt alla vardagsrutiner och vi kan helhjärtat ägna oss åt oss själva - den ultimata själv-tillfredsställelsen (nirvanan)? Eller strävar vi efter den fulländade vetenskapliga världen där vi har full kontroll att kunna manipulera naturens alla processer i syfte att... vadå? Vara GUD själv?

Ett biologiskt-humanistiskt svar vore att utbildningssystemet bidrar till en samhällsutveckling med målet "**en sund själ, i en sund kropp, i ett sunt samhälle, en sund värld**"! Det här målet kan nog förhoppningsvis alla ställa upp på - men problem uppstår när vi ska definiera "sund". En sund kropp och en sund värld är inget problem att definiera, där har vi både den medicinska hälsovetenskapen och hela den ekologiska vetenskapen att falla tillbaka på. Mer kontroversiellt är definitionen på en sund själ och ett sunt samhälle? Rent biologiskt kan en sund själ definieras som en själ i balans, där människans alla biologiska (inkluderande intellektuella och sociala) behov är tillfredsställda så att vi inte behöver alkohol, droger, mediciner, konsumtion och andra substitut för att fungera och må bra. På samma sätt är ett sunt samhälle ett där människan mår fysiskt och psykiskt bra, som tillgodoser människans alla biologiska och sociala behov. Jag påstår att detta är inte är det mål som dagens samhälle strävar efter, utan samhället styrs i dag av teknokratiska och ekonomiska mål som inte sätter människan och livet på jorden främst. Till exempel så har vi länge känt till miljöproblemen, ja ända sedan industri-samhällets uppkomst, och mer allmänt sedan miljörörelsens framväxt på 60-talet. Miljöundervisningen har sedan dess varit en viktig del av utbildnings-

systemet. Vi har miljöskolor, miljöuniversitet, miljökommuner, miljöprogram, miljömärkning, miljöparti m.m., men inte har miljöproblemen minskat, snarare tvärt om. Varför? Humanism har predikats sedan samhällets tillkomst och undervisats sedan skolans tillblivelse, trots detta har våld, sexuella övergrepp, främlingshat, barnövergrepp, laglöshet, rasism m.m. ökat i samhället. Varför?

Hur kommer det sig att de värdegrunder vi undervisar i utbildningssystemet inte efterlevs eller förverkligas i samhället? Hur kommer det sig att all den kunskap om miljöproblemen som undervisas i utbildningssystemet inte leder till att vi seriöst gör något åt problemen? Vi har all den kunskap som behövs för att inse att den psykiska, fysiska och globala miljön inte är bra. Eftersom problemen bara eskalerar så finns det inga tecken på att samhället tar dessa problem på allvar - man blundar, förtränger och hoppas på en bättre morgondag. Man hittar på kortsiktiga "lösningar" som inte ändrar grundproblemen.

Därför är utbildningssystemet misslyckat - det har misslyckats i att skapa full förståelse och engagemang för problemen, misslyckats med att utbilda medborgare som helhjärtat strävar efter ett samhälle som skapar förutsättningarna för friska och lyckliga människor i en hälsosam och levande värld. Varför har då utbildningssystemet inte lyckats med detta? Kan det vara pedagogiken i den traditionella undervisningen om miljö och humanism som inte fungerar? I så fall varför inte? Kan det vara samhällets dolda budskap om att det inte gör något med olyckliga människor och en sjuk värld? Varför ger samhället i så fall detta budskap? Varför är inte **du** mer engagerad i miljö- och humanistiska frågor? Hinner inte - orkar inte? Varför? Kan det vara att vi inte tillräckligt ofta ställer frågan **varför** i våra utbildningssystem? Och i så fall - Varför?

Hans Gelter
Biolog, Lektor
Lärarytbildningarna